

10 yanvar 2017-ci il

Torpaqşünaslıq və ekologiya elmləri sahəsində tanınmış alim, AMEA-nın aqrar məsələlər üzrə müşaviri, Bakı Dövlət Universitetinin torpaqşünaslıq kafedrasının müdiri, akademik Qərib Şamil oğlu Məmmədovun anadan olmasının 70 ili tamam olur.

1947-ci il yanvar ayının 6-da Ermənistan SSR-nin Amasiya rayonunun Yeni Yol kəndində dünyaya göz açan Qərib Məmmədov orta təhsilini kənd məktəbində başa vurduqdan sonra 1966-cı ildə Lenin adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun coğrafiya-biologiya fakültəsinə qəbul olmuşdur. Seçdiyi yolun hamar olmayacağını bilse də, o, tələbəlik illərindən elmə böyük həvəs göstərmiş, institutu fərqlənən diplomu ilə bitirdikdən sonra bir müddət Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Elmi-tədqiqat Eroziya Bölməsində laborant, 1972-ci ildən bu günə kimi elmi fəaliyyətini Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Torpaqşünaslıq və Aqrokimya İnstitutu ilə bağlamışdır. Qərib müəllim institutun Torpaqların aqroekologiyası və bonitirovkası laboratoriyasının kiçik, baş elmi işçisi, laboratoriya rəhbəri işləmiş, 1994-2000-ci illərdə institutun direktoru, eyni zamanda "ixtisaslaşdırılmış müdafiə" və "elmi" şuralarının sədri olmuşdur. O, hazırda da bu elmi müəssisədə Torpaqların aqroekologiyası və bonitirovkası laboratoriyasının müdiri kimi fəaliyyət göstərməkdədir.

1978-ci ildə "Mil düzünün qərb hissəsinin otlaq torpaqlarının aqroekoloji xarakteristikası və bonitirovkası" mövzusunda dissertasiya işini müdafiə edərək, kənd təsərrüfatı elmləri namizədi elmi dərəcəsinə almış Qərib Məmmədov elmi fəaliyyəti, apardığı tədqiqat işləri, əldə etdiyi nailiyyətlərlə təkcə respublikamızda deyil, xarici ölkələrin elmi dairələrində də tanınır, onun əsərlərinə çoxsaylı istinadlar edilir. Qeyd edək ki, akademik doktorluq dissertasiyasını 1991-ci ildə Dnepropetrovsk Dövlət Universitetində "Azərbaycanın kənd təsərrüfatı və meşə altında olan torpaqlarının ekoloji qiymətləndirilməsi" mövzusunda müdafiə etmişdir. Alim 1992-ci ildə ekologiya ixtisası üzrə biologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsinə və professor elmi adını almışdır.

Qərib Məmmədov rəhbər vəzifələrdə çalışdığı müddətlərdə də elmlə əlaqəsini kəsməmiş, torpaqşünaslıq elminə bir çox yeniliklər gətirmişdir. Azərbaycanda torpağın ekologiyası, relyefin plastikası nəzərə alınmaqla torpaq xəritəsinin tərtibi, torpağın bonitirovkası, demək olar ki, akademik Qərib Məmmədovun adı ilə bağlıdır. Torpaq örtüyünün aqrokosmik şəkillərlə tədqiqi, onlardan alınan zəngin informativ materialın analizi işi onun sayəsində xeyli inkişaf etmişdir. Alim Azərbaycanın torpaq ehtiyatları və onlardan səmərəli istifadə olunması, torpaqların ekoloji qiymət xəritəsinin tərtibi, iqtisadi qiymətləndir-

Alim, ictimai xadim, elm təşkilatçısı

yinin konseptual və riyazi modelələndirilməsi, aqroekoloji xüsusiyyətlərinin və bonitirovkasının müasir metodlarla öyrənilməsi, Azərbaycanın ekoloji

problemlərinin sistem halında tədqiqi konsepsiyasının işlənilməsi, ölkənin torpaq kadastrının rayonlaşdırılması və monitorinqi, məkan məlumatlarının idarə olunması və torpaq inzibatchılığı, torpaqların eko-etik problemləri və onların həlli yolları və s. sahələrdə elmi araşdırmaların müəllifidir.

Qərib Məmmədovun apardığı tədqiqatlar öz əksini 700-ə yaxın elmi əsərdə, o cümlədən çoxsaylı kitablarda, 30 metodik tövsiyə və kitabçada, 36 müəlliflik şəhadətnaməsi və patentdə, 5 səmərəli təklifdə, 20-dən çox dərslik və dərs vəsaitində, 30 monoqrafiyada tapmışdır. Akademik əsərləri təkcə torpaqşünaslığın deyil, bu sahəyə yaxın olan ekologiya, torpaq coğrafiyası, torpaq kadastrı və monitorinqi, geodeziya və yerquruluşu, meşəçilik, aqroekologiya, meliorasiya və digər elmlərin inkişafında əvəzsiz rol oynamışdır. Akademik həmçinin dəfələrlə dünyanın müxtəlif şəhərlərində, tanınmış elm mərkəzlərində keçirilmiş beynəlxalq simpozium, konqres və konfranslarda elmi məruzələrlə çıxış edərək Azərbaycanı layiqincə təmsil etmişdir.

Qərib Məmmədovun elmi əsərləri içərisində monoqrafiyalar xüsusi yer tutur. Mütəxəssislər onun "Azərbaycan torpaqlarının ekoloji qiymətləndirilməsi" monoqrafiyasını torpaqşünaslıq tariximizin dəyərli əsəri kimi qəbul edirlər. Burada kənd təsərrüfatı və meşəaltı, eləcə də digər torpaqların, landşaft komplekslərinin ekoloji qiymətləndirilməsindən, torpaq örtüyü strukturunun və təbəqələrinin bioekoloji, torpaq kadastrının ekoloji xüsusiyyətlərindən, Azərbaycan torpaqlarının

Burada torpaqların genezisində, təsnifatında, xəritəçiliyinə, deqradasiyasına, münbitliyinə, meliorasiyasına, rekultivasiyasına, torpaq örtüyünün strukturuna, aqrofizikasına, kimya və mineralogiyasına, biologiyasına, aqroekologiyasına, bonitirovka və kadastrına, aqrokimya, aqrotexnika və əkinçiliyin əsaslarına aid şərhlər və izahatlar verilmişdir. Bu lüğət hazırda da torpaqşünaslıq, ekologiya, aqrokimya, kənd təsərrüfatı və biologiya sahələrində çalışan elmi işçilər, mütəxəssislər, ali məktəb tələbələrinin stolüstü kitabıdır.

Bunlardan başqa, Qərib Məmmədov həmmüəllifliklə 2005-ci ildə "Altıdilli izahlı ensiklopedik coğrafiya terminləri lüğəti" və 2008-ci ildə Mahmud Xəlilovla birgə üç dildə "Ensiklopedik ekoloji lüğət" hazırlamışdır. Sonuncu

kimi bu istiqamətdəki fəaliyyətini uğurla davam etdirir.

Məlum olduğu kimi, müstəqillik dövründə ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə aqrar islahatların və onların mühüm tərkib hissəsi olan torpaq islahatlarının aparılması, bunun əsasında kənd təsərrüfatının inkişafı, Azərbaycan əkinçisinin torpaq mülkiyyətçisi olması arzusunu nəhayət reallaşması, torpağa münasibətdə tarixi ədalətin bərpə edilməsi və yeni torpaq-

əkinçi münasibətlərinin formalaşması müasir tariximizin ən önəmli səhifələrindən biridir. Bu "səhifə"nin yazılmasında Qərib Məmmədovun da məxsusi xidmətləri olmuşdur. O, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 25 iyun 1997-ci il tarixli sərəncamı ilə evvel Dövlət Torpaq Komitəsinin, 18 aprel 2001-ci il tarixli sərəncamı ilə isə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin sədri vəzifəsinə təyin edilmişdir. Ümummilli liderin torpaq islahatlarının həyata keçirilməsi ilə bağlı siyasəti Qərib Məmmədovu özünüifadə üçün bəlkə də ən doğru ünvana yetirmişdi. Alimin rəhbər işçi kimi uğurlu fəaliyyəti ölkə Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən də yüksək qiymətləndirilmiş və o, Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin sədri kimi fəaliyyətini 2015-ci ilə kimi davam etdirərək, dövlətin torpaq və aqrar siyasətinin həyata keçirilməsində, eləcə də torpaq ehtiyatlarının səmərəli istifadəsi və mühafizəsi sahəsində müvafiq idarəetmənin təmin edilməsində mühüm rol oynamışdır. Torpaq kadastrı, yerquruluşu və torpaq tədqiqatları, bələdiyyə əraziləri və xəritələrinin verilməsi, kartoqrafiya, geodeziya və topoqrafiya işləri Qərib Məmmədovun rəhbərliyi ilə çox uğurla həyata keçirilmişdir. O, həmçinin respublikamızın dövlət sərhədlərinin delimitasiya və demarkasiyası məsələlərində bilavasitə iştirak etmişdir.

Qərib Məmmədov komitə sədri kimi fəaliyyəti dövründə ölkəmizdə həyata keçirilən torpaq islahatının nəticələrini özündə əks etdirən "Azərbaycanın torpaq ehtiyatlarından səmərəli istifadənin sosial-iqtisadi və ekoloji əsasları", "Heydər Əliyev Torpaq islahatları regionların sosial-iqtisadi inkişafının əsasıdır", "Azərbaycanda aqrar islahatlar tənəzzüldən ərzaq təhlükəsizliyə doğru", "Azərbaycanda Heydər Əliyevin aqrar islahatları və digər sanballı əsərlər yazmışdır.

Dövlətin mühüm strateji prioritetlərindən olan ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün ehtiyat torpaqların əkin dövriyyəsinə daxil edilməsində, Oğuz-Qəbələ-Bakı su kəmərinin keçdiyi ərazilərin, eləcə də qaçqın və məcburi köçkünlərə həyətə torpaq sahələrinin yerquruluşu qaydasında ayrılmasında, Bakı-Tbilisi-Ceyhan və Bakı-Tbilisi-Ərzurum boru kəmərlərinin layihələndirilməsində Dövlət Torpaq və Xəritəçəkmə Komitəsinin sədri kimi Qərib Məmmədovun xidmətləri əvəzsiz olmuşdur.

Qərib Məmmədov komitə sədri kimi fəaliyyətini 2015-ci ilə kimi davam etdirərək, dövlətin torpaq və aqrar siyasətinin həyata keçirilməsində, eləcə də torpaq ehtiyatlarının səmərəli istifadəsi və mühafizəsi sahəsində müvafiq idarəetmənin təmin edilməsində mühüm rol oynamışdır. Torpaq kadastrı, yerquruluşu və torpaq tədqiqatları, bələdiyyə əraziləri və xəritələrinin verilməsi, kartoqrafiya, geodeziya və topoqrafiya işləri Qərib Məmmədovun rəhbərliyi ilə çox uğurlu həyata keçirilmişdir. O, həmçinin respublikamızın dövlət sərhədlərinin delimitasiya və demarkasiyası məsələlərində bilavasitə iştirak etmişdir. Deputat olduğu müddətdə Milli Məclisin "Ekologiya məsələləri üzrə" Daimi Komissiyasının, həmçinin Azərbaycan-Çin Parlamentlərarası dostluq qrupunun üzvü, millət vəkili kimi Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsi, dövlət torpaq kadastrı, torpaqların monitorinqi və yerquruluşu, torpaq icarəsi, torpaq bazarı və digər əlaqədar qanunvericilik aktlarının qəbul edilməsində əhəmiyyətli rol oynamışdır. Bununla yanaşı, Qərib Məmmədov bitki karantini, bitki mühafizəsi, toxumçuluq, balıqçılıq, meliorasiya və irriqasiya, seleksiya nailiyyətləri, ətraf mühitin mühafizəsi və s. haqqında qanunların müzakirəsində də yaxından iştirak etmişdir. Tanınmış alim həmçinin ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında da fəal iştirak edir. O, regionun və ölkəmizin ən böyük siyasi təşkilatı olan, Azərbaycan cəmiyyətinin qabaqcıl nümayəndələrini öz sıralarında birləşdirən Yeni Azərbaycan Partiyasının aktiv üzvü kimi YAP-ın fəaliyyətində yaxından iştirak edib. Qərib Məmmədov hazırda da YAP Yasamal rayon